

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י' כסלו, תשע"ח
28 נובמבר, 2017
מספרנו: 682/17/שלו

תמצית החלטה

חובת הגילוי של שופט על היכרותו עם כונס נכסים שמינה בתיק חלה גם אם ההחלטה למנותו נובעת משיקולים מקצועיים בלבד

תקציר: שופט מינה ככונס נכסים בתיק פירוק שיתוף במקרקעין עורך דין שיש לו היכרות קודמת עמו, זאת מבלי לגלות עובדה זו לצדדים. השופט התמחה אצל עורך הדין, ועם מינויו לשיפוט העביר למשרדו את תיקו ללא קבלת תמורה כלשהי. עורך הדין גם טיפל בעבר בעניינים משפחתיים ואישיים של השופט. השופט ציין, כי המינוי נעשה מתוך היכרות אישית את כישוריו המקצועיים של הכונס שמינה. הנציב חזר וקבע כי העובדה, שמי שמונה לתפקיד מטעם בית המשפט הוא מומחה ראוי בתחום בו התמנה ומינויו נובע משיקולים מקצועיים גרידא, אינה גורעת מחובת הגילוי של ההיכרות בינו לבין בעל התפקיד, זאת מחשש לפגיעה במראית פני הצדק. את יתרון ההיכרות המקצועית החיובית עם בעל התפקיד יש לשקול כנגד הפגם שבמינוי של מכר לאותו תפקיד. ניתן להניח את קיומם של מועמדים מקצועיים לתפקיד גם מבין אלה שאינם נמנים עם מכריו של השופט.

1. בכתב התביעה לפירוק שיתוף במקרקעין נתבקש בית המשפט להורות על מינויו של ב"כ התובעת ככונס נכסים. בכתב התביעה הוצע לחלק בעין את החלקה, כך שלצד כל מגרש נרשם שם בעליו, והחלוקה הוסכמה על ידי כל בעלי החלקה, למעט הבעלים של מגרש אחד. הכינוס, כך על פי התביעה, התבקש רק לשם ביצוע פסק הדין לאחר שיינתן ולא לשם הכרעה בזכויות בעלי המגרשים.

2. בדיון שהתקיים הביעו מרבית הנתבעים את הסכמתם למינויו של ב"כ התובעת ככונס נכסים, אולם למרות זאת החליט השופט למנות עורך דין אחר ככונס (שאינו מייצג בתיק).

3. השופט לא גילה לצדדים את עובדת היכרותו עם עורך הדין שמינה ככונס, ומבדיקה שערך המתלונן עולה, כי השופט מרבה למנות לתפקידים שונים בתיקים שבטיפולו (כמגשר, כבורר ואף ככונס נכסים בתיק פירוק נוסף). עוד טען המתלונן כי נודע לו, כי כל תיקו של

השופט הועברו למשרדו של אותו כונס עם מינויו לשיפוט, וכי עוה"ד אף ייצג בעבר את השופט עצמו לפחות בתיק אחד. המתלונן היפנה להחלטת הנציב בתלונה מס' 625/16 שעניינה בחובת הגילוי שחלה על בית המשפט מקום בו מונה לתפקיד כונס נכסים אדם שלבית המשפט יש יחסי קרבה עמו. המתלונן ביקש לבדוק אם לא מדובר ב"סידור עבודה" למי שמצוי בקשרים עם השופט, והאם אין הדבר עומד, ולו באופן בלתי מודע, ביסוד החלטות שהוא נותן. עוד ביקש המתלונן לבדוק אם אין חשש לניגוד אינטרסים מובנה בין השופט לצדדים בתיק, בכואו להורות להם לשלם את שכר טרחתו של מקורבו. המתלונן הוסיף וטען, כי גם לגופו של עניין אין צורך במינוי כונס חיצוני, זאת נוכח ההסכמות שהושגו, מיקומה של החלקה במרכז הארץ ומהות התביעה.

4. בתגובתו לתלונה מסר השופט, כי לשיטתו לא נפל כל פגם במינויו של עוה"ד ככונס נכסים, שכן המינוי נובע משיקול מקצועי טהור ותו לא. אותו עורך דין, כך טען השופט, לא מייצג אותו כעורך דין ולא מספק לו ייעוץ משפטי, הם לא מתגוררים באותה עיר, אין להם חוג חברים משותף ואין לו כל ניגוד עניינים במינוי.

5. השופט מסר עוד, כי הוא התמחה במשרד עוה"ד ומכאן היכרותו עמו, כי אין לו כל עניין אישי בהכנסותיו ו/או בעיסוקיו של המשרד, וכי לדעתו אין כל ניגוד אינטרסים מובנה בינו ובין צדדים בתיק כלשהו עקב מינויו של עורך הדין ככונס נכסים בפירוק שיתוף במקרקעין. לדברי השופט, לאחר שאושר מינויו לשיפוט, הוא העביר מספר מועט של תיקים לעורך הדין, וזאת ללא כל זיקה כלכלית מצידו להמשך הטיפול, ומינה אותו כמגשר וכבורר במספר קטן יחסית של תיקים בהשוואה למגשרים, לבוררים, לכונסי נכסים ומפרקים אחרים במדינה הממונים רבות לתפקידם זה ע"י שופטים לאור היכרותם המקצועית עמם. עורך הדין אינו המועמד היחיד אותו הוא מציע לשמש מגשר או בורר, ובהתאם לעניין הבא לפניו הוא מציע לצדדים לפנות למגשרים של המנ"ת וכן לעורכי דין ולמגשרים אחרים, בהתאם לעיסוקם ומומחיותם.

6. השופט הדגיש, כי הוא מקפיד לציין בפני צדדים המתדיינים לפניו את העובדה שהוא מכיר את עורך הדין מימי התמחותו אצלו. על בסיס היכרות זו הוא מציע אותו כמגשר (ובשני מקרים אף כבורר), ומסביר כי לדעתו הוא האדם הנכון לסייע בתיקים מסוימים. הצדדים שוקלים את ההצעה ומוסרים את עמדתם. אשר למינויים כ"בעל תפקיד", כך הוא מציין, הרי שמאז שמונה לשיפוט, גזר על עצמו מעין "צינון" ולא מינה את אותו עורך דין לתפקיד המהווה "ידו הארוכה של בית המשפט" עד לשנה זו. בשנה זו מינה אותו לשמש כונס נכסים בתיקים ספורים של פירוק שיתוף במקרקעין בלבד, בתחום המהווה את ליבת עיסוקיו המקצועיים ובו הוא נחשב כאחד מעורכי הדין הטובים במדינה. המינויים הללו היו על יסוד שיקולים מקצועיים

בלבד, שנודעו לו מההיכרות המקצועית עם עורך הדין במשך השנים, כפי שקיימת היכרות מקצועית עם עורכי דין אחרים אותם הוא מציע למנות כמגשרים.

7. השופט אישר כי בעבר ייצג אותו עורך דין בני משפחתו בעניינים משפחתיים, והוא נעזר בו באופן פרטי בייצוג בשני עניינים אישיים שלו (על ייצוג בבית המשפט בעניין אישי הוא דיווח לנשיא בית המשפט שיהיה מיוצג על ידי עורך הדין). הייצוג היה בתשלום, ואין לו כל חוב כלפי עורך הדין. הסיוע המשפטי שקיבל ממנו בעניינים אלה הסתיים לפני שהחליט למנותו ככונס נכסים בפירוק השיתוף במקרקעין וכיום עורך הדין לא מייצג אותו.

8. השופט אישר גם שלא גילה לצדדים על דבר היכרותו עם עורך הדין. זאת משום שהמינוי נעשה, לדבריו, על רקע שיקול דעת מקצועי בלבד, ואין בינו לבין עורך הדין כל יחסים כלכליים ו/או יחסי חברות קרובים. השופט ציין, כי לא היה מודע להחלטת הנציב בתיק מס' 625/16 אליו מפנה המתלונן, שם נקבע כי היה על השופט ליידע את הצדדים על היכרותו עם עוה"ד שמונה לכונס נכסים ונוצר "ניגוד עניינים אתי". עם זאת מסר, כי עתה הוא סבור שהיה עליו ליידע את הצדדים על ההיכרות עם עורך הדין בטרם המינוי, והביע צער על כך. השופט הוסיף, כי ככל שהנציב סבור כי בנסיבות המקרה כאן עדיף שהוא לא יפסוק בעניין שכרו של עורך הדין, הוא יפסול עצמו מלדון בתיק.

9. עוד מסר השופט, כי בינו לבין עורך הדין לא היה הסדר לניתוק קשרים עסקיים וכספיים, שכן הוא מעולם לא ביקש ממשרדו של עורך הדין השתתפות ו/או תשלום ו/או כספים כלשהם בגין הטיפול שסיפק לאותם לקוחות והוא לא קיבל כל תשלום כזה. כוונתו היתה לסיים את ענייני משרדו ולהקדיש עצמו למלאכת השיפוט, לכן לא עניין אותו כלל תשלום כלשהו ו/או רווח כלשהו מלקוח זה או אחר.

10. בהחלטתו בתלונה הפנה הנציב להחלטתו הקודמת בתלונה מס' 625/16 אליה היפנה המתלונן. וכך נאמר, בין היתר, בתמצית ההחלטה (שפורסמה באתר האינטרנט של הנציבות):

"... על השאלה אם בנסיבות העניין התקיים 'ניגוד עניינים אתי', מן הסוג שיש בו כדי להטיל על כב' השופט חובת גילוי, יש להשיב בחיוב. אין בעיני הנציב ספק, כי העדר יידוע של הצדדים אודות יחסי הקרבה בינו לבין אחד הכונסים ואודות חברותו עם אחיו של הכונס השני, וזאת טרם מינוים, מעורר חשש לפגיעה במראית פני הצדק. העובדה שמקבל המינוי הוא מומחה ראוי בתחום בו התמנה, ללא קשר לקרבה ולרעות עם השופט, אינה גורעת מחובת הגילוי..."

עמדה זו בדבר חובת הגילוי עוברת כחוט השני בהחלטות לא מעטות של הנציבות.

ויודגש: העובדה, שהיכרות מקצועית קרובה של בית המשפט, בעבר או בהווה, עם מומחה מסויים היא שהביאה למינויו בתיק המתנהל בפני בית המשפט, אינה גורעת מחובת הגילוי המוטלת עליו. העדר יידוע של הצדדים אודות יחסי הקרבה בין בית המשפט למומחה (לא כל שכן כשהוא סייע/ייצג אותו בעבר בעניינים משפחתיים ואישיים) מעורר חשש לפגיעה במראית פני הצדק. השופט בתגובתו אכן הביע צער על כך שלא יידע את הצדדים. זאת ועוד: את יתרון ההיכרות המקצועית החיובית עם בעלי התפקיד יש לשקול כנגד הפגם שבמינוי של מכר לאותו תפקיד. ניתן להניח את קיומם של מועמדים מקצועיים לתפקיד גם מבין אלה שאינם נמנים עם מכריו של השופט.

התלונה נמצאה מוצדקת.

הנציב הוסיף, כי אין זה בסמכותו לקבוע, אם בנסיבות העניין ראוי שהשופט לא יפסוק את שכרו של עורך הדין-הכונס.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים